

24.8.2018

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi

Asianumero/Ärendenummer: TEM/949/03.01.01/2017

Lausuntopyyntö; luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ns. omatoimisen työnhaun mallista (täydentää hallituksen esitystä HE93/2018 vp)

Pohjanmaan TE-toimiston asiantuntijalausunto luonnokseen hallituksen esityksestä ns. omatoimisen työnhaun mallista (täydentää hallituksen esitystä HE 93/2018 vp).

Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on edistää työnantajien ja työntekijöiden kohtaamista työmarkkinoilla. Suomessa vaivaa kohtaanto ongelma monilla aloilla. Tavoitteena on, että työnhakijat löytäisivät työtä ja työnantajat entistä helpommin osaavaa työvoimaa. Työnhakija päättäisi itse mitä työpaikkoja hakee. TE-toimistossa herää huoli, kuinka omatoimiseen työnhaun malli tulee vaikuttamaan erityisesti niiden työpaikkojen täyttymiseen, jotka eivät herätä työnhakijoiden kiinnostusta oma-aloitteisesti esim. työtehtävien sisällön, palkkatason tai kulkuyhteyksien suhteen. Jos henkilö ilmoittautuu työnhakijaksi verkkopalvelun kautta, hänen palvelutarpeensa arvioitaisiin digitaalisesti. Palvelutarvearvio tehtäisiin henkilön työnhakijaksi ilmoittautumisen yhteydessä antamien tietojen perusteella. Erityistä huomiota kiinnitettäisiin henkilön työnhaku- ja työllistymisvalmiuksiin sekä työ- ja toimintakykyyn. Em. lisäksi tässä olennaista on työnhakijan osaamisen riittävä kartoittaminen. Työnhakijoista sähköisesti saatavilla olevat tiedot ovat kuitenkin pääasiallinen keino kohdentaa työtarjouksia osuviksi. Tämä vaikuttaa valitettavan paljon työskentelyyn käytännössä.

Esitettiin muun muassa työnhakijalle tarkoitettujen verkkopalvelujen kehittämistä siten, että ne pakottaisivat tarpeellisten tietojen täyttöön ja samalla muistuttaisivat asiakkaita heidän vastuistaan. Tämä on hyvä, vaikka ei varmasti riittävä keino. Usein tarvitaan myös vastavuoroisuutta ja dialogia, jotta asiakas nopeasti ohjautuu työttömyyden alussa oikeisiin palveluihin.

Hieno ja samalla kunnianhimoinen tavoite on se, että lähtökohtana on luottamus ja työnhakijan omille valinnoille annetaan tilaa. Työnhakijat keskittyisivät olennaiseen eli työnhakuun ja päättäisi itse mitä työpaikkoja hakee. Työnhakijan kannalta lakiesityksessä on oikeudenmukaisesti porrastettu sanktiot siten, että jos työnhakija ei hae työpaikkoja työllistymissuunnitelmassa edellytetyllä tavalla, häntä ensin muistutettaisiin työttömyysetuuden vastikkeellisuudesta ja vasta menettelyn toistuessa hänelle asetettaisiin kestoltaan porrastettu karenssi ja viime

24.8.2018

kädessä työssäolovelvoite. Erityistä huomiota kiinnitimme siihen, että mallin kohderyhmän määrittelyn sekä työnhakuun laskettavien toimien määrittelyn tulee olla selkeä ja yksiselitteinen. Myös työttömyysetuuden maksajille hakuvelvollisuuden kriteerien toteutumisen tulee olla yksiselitteistä. Esityksessä tulisi yksilöidä riittävällä tarkkuudella, mitä lasketaan työmahdollisuuden hakemiseksi. Myös asiakkaiden tasa-arvoisen kohtelun vuoksi eri alueilla tulee toimistojen saada selkeät soveltamisohjeet.

Omatoimisen työnhaun mallin tulee riittävällä tavalla huomioida asiakaskunnan monimuotoisuus. Osa-aikatyössä olevien ja itsensä osa-aikaisesti työllistävien määrä on suuri. Yrittäjyysvalmistelujen aikana työnhakuvelvoite ei ole yksiselitteisesti hyvä asia. Monet asiakkaat odottavat eläkepäätöstä, ovat lomautettuja tai kielitaidottomia maahanmuuttajia. Työnhakijan näkökulmasta kahden rinnakkaisen seurannan malli eli omaehtoisen työnhaun malli yhdistettynä aktiivimalliin on varsin monimutkainen systeemi hallita. Mielestämme omaehtoisen työnhaun mallia tulisi vaatimusten ja seuranta-aikojen suhteen yhteen sovittaa aktiivimallin kanssa siten, että seuraamusjärjestelmä näyttäytyisi työnhakijalle selkeänä.

Esityksessä ehdotetaan, että työnhakijoille tehtävät työtarjoukset eivät ole jatkossa enää velvoittavia ja hakijan kanssa voidaan sopia enintään yhden yksilöidyn työpaikan hakemisesta. Työtarjousten velvoittavuuden poisto voi laskea kynnystä tehdä työtarjouksia laajemmin. Kuinka esitys suhtautuu palkkatukipaikkoihin tehtäviin sijoitustarjouksiin ja ehdokkaiden esittelyyn palkkatukipaikkoja tarjoaville työnantajille. Niiden vastaanottamisen velvoittavuuden toivotaan säilyvän ennallaan.

Esityksessä ei myöskään otettu kantaa vaikuttako se ehdokashakujen tekemiseen työnantajien toiveiden mukaisesti. TE-toimiston asiantuntemusta työnantajien vaatimusten ja asiakkaiden osaamisen yhteensovittamisessa tulee voida hyödyntää jatkossakin. TE-toimiston työnvälityspalvelua käyttävät ovat usein pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Heikentääkö uusi malli TE-toimiston tärkeää työnvälitystehtävää, joka on arvostettu ja kysytty asiantuntijapalvelu.

Nykyisin käytössä olevista karensseista, joita käytetään työllistymissuunnitelman toteuttamatta jättämiseen, työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytymiseen ja työllistymistä edistävän palvelun keskeyttämiseen suunnitellaan luovuttavaksi. Korvauksettomien määräaikojen porrastaminen voi lisätä työllistymistä edistävästä palveluista kieltäytymistä tai keskeyttämistä, sillä aktiivimalli ei itsessään ole riittävä kannuste osallistua palveluihin. Tarkoituksenmukaisimpia kannusteita osallistua palveluihin olisivat positiiviset kannusteet kuten kulukorvauksen nostaminen vastaamaan elinkustannusindeksin nousua. Harvemmin asutulla seudulla esim. jo pelkkä palveluun pääseminen julkisilla liikennevälineillä aiheuttaa merkittäviä kustannuksia.

Työnhakijoiden omatoimisuuden edellyttäminen ja korostaminen työnhaussa on hyvä suuntaus, mutta sen toteuttaminen ja kuukausittainen seuranta edellyttää TE-toimistossa henkilöstöresursseja sekä seurantaa tukevan tietojärjestelmän. Tietojärjestelmämuutosten tulee olla voimassa riittävän ajoissa ja niiden tulee

24.8.2018

olla asiakkaille selkeitä ja yksinkertaisia. Esityksen mukaan asiakas raportoi työnhausta verkkopalvelun kautta. Miten haettavien työpaikkojen tarkoituksenmukaisuus varmistetaan? Esityksessä viitattiin kansainvälisiin malleihin muissa maissa, joissa ainakin osassa on hallinnossa enemmän henkilöstöresursseja työnhakijoiden henkilökohtaiseen ohjaamiseen. Asiakkaan työnhaun etenemisen kannalta on tärkeää, että työnhausta kertyvää tietoa on mahdollista hyödyntää henkilökohtaisessa palvelussa. Lisäksi ennen seuraamusten asettamista laiminlyönistä asiakasta tulee kuulla, mikä on kuitenkin huomioitava työmäärässä? Miten omatoimisen työnhaun mallissa raportointi tehdään, jos ei sähköisiä palveluita ole käytössä? Tukea tarvitsevien työttömien kohdalla, haettavien työmahdollisuuksien määrä ja palvelut sovitettaisiin tilanteeseen sopivaksi. Esityksessä todetaan myös, että haettavien työmahdollisuuksien määrässä huomioitaisiin alueen työmarkkinatilanne ja mahdollinen ammattitaitosuoja. Em. on tarkoituksenmukaista, mutta niidenkin soveltamiseen on tärkeä TE-toimiston saada selkeät soveltamisohjeet hyvissä ajoin, mikä turvaa asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua. Haettavien työpaikkojen tulee olla sellaisia, että työnhakijalla on todellinen mahdollisuus työllistyä kyseessä olevaan työhön. Kuka arvioi milloin hakeminen on perusteltua ja asiakkaalla on todellinen mahdollisuus työllistyä? Malliin sisältyy kaiken kaikkiaan monia epävarmuustekijöitä myös maakuntauudistuksen etenemiseen liittyen.

Palvelujohtaja, vs. johtaja Pohjanmaan TE-toimisto

Juha Nummela

